

بانگه‌شەى جەنگ لە سەيبەرى كۆرۈنا

05-04-2020

نووسەرەگان

زريان رۆژەلەتەى

كۆرتە : هەشت گرووپى چەكدارى شيعى لە عىراق [1]، كە خۇيان بە گرووپەكانى "موقاومە" ناوناوه، بەياننامەپەكيان لە دژى مانهوهى هەيزەكانى ئەمريكا لە عىراق بئاوكردووۋتەوه و، ئەمريكايان بە داگيركارىك وەسفكردوووه كە تەنيا رىز لە زمانى زۆر دەگرىت.

ھەشت گروپپى چەكدارى شىيى لى عىراق [1]. كە خۇيان بە گروپپەكانى "موقاۋەمە" ناۋاۋە، بەياننامە يەكەن لى دۇ مانەۋە ھىزەكانى ئەمىرىكا لى عىراق بىلەن كۆرۈۋەتتەۋە، ئەمىرىكايان بە داگىركارىك ۋە سىفكردوۋە كە تەنبا رىز لى زىمانى زۇر دەگىرەت. ئەم بەياننامە يە لى بەرئەۋە گىرنگە كە دۋاى سەردانى فەرماندەى نوپى سوپاى قودس بۇ عىراق، ۋە بىلەۋوونەۋەى ھەۋالەكانى ئەگەرى لىدانى كەتائىبى حىزبۇلئايە لەلەيەن ئەمىرىكا ۋە دۋانرىش لىدۋانەكەى سەرۋك تەرەمپ لەبارەى ئامادەكارى ئىران ۋە گروپپەكانى نىزىك لە ۋە ھىزىشكردنە سەر بەرژەۋەندىيەكانى ئەمىرىكا. لەۋانەيە ئەمە يەكەك لە دۋاىيەن ئەلقەكانى گىرۋى كىردارى- گوفتارىيى نىۋان ئەمىرىكا ۋە نەيارە شىيىيەكانى بىت لە عىراق، بەلام ئەستەمە ئەلقەى كۆتايى بىت. پىرسىيار لىزەدا ئەۋەبە كە چ رۋودەدات؟ بۇچى لەكاتى ئەم ھەلەۋگىرىيە جىھانىيەى پەتاي كۆرۈنادا، گىرۋىيەكان لە عىراق زىاتىر دەبن؟ ئايا ئەمە لە ئەنجامى ھەلەى ھەلسەنگاندنى لايەنەكانە بۇ ھىزى يەكتر لەكاتى كۆرۈنا يان پالەنەرى دىكەى لە پىشتە؟

ئامانجى سەرەكىي بەياننامەكە، سىياسەتى نىۋوۋە. بە دىيارىكارۋى بۇ شىكسىتپىھىنانى ھەۋلەكانى زورفى يان ملەكەچكردنەتى بۇ لەبەرچاۋگرتنى داۋاكارىيەكانىيان. لانىكەم لە ماۋەى كورنخابەندا، نە ئەمىرىكا نە ئىران جەنگىيان ناۋىت، بەلام گروپپەكانى "موقاۋەمە" گىرۋىيەكى كۆنترۆلكارۋان لەگەل ئەمىرىكا دەۋىت.

بەردەۋامى بەرەكەۋەتنى سىنۋوردار

بەياننامەى گروپپەكانى "موقاۋەمە" بۇخۇى سەرەداۋى ئەۋەمان پىدەدەن كە لەۋانەيە چ رۋوبىدات. بەرلە ھەموو شىتەك لەرپى ئەۋ رىستەيەى كە "ئەگەر بىرپارى رۋوبەۋوۋونەۋەتان بەدەين، خاك ۋە ئاسمانى عىراق دەكەينە دۋزەخ بۇتان"، ئەۋ پەيامە دەدات كە ھىشتا بىرپارى دەستپىكردنى جەنگىيان لە دۇى ئەمىرىكا نەداۋە ۋە نايانەۋى ئەمىرىكاش ۋە تىبىگات. ھەلەبەت دەيانەۋىت لەم كاتانەدا زىاتىر لە خودى ھىزىش، ھەرەشەى ئەنجامدانى ھىزىش بەكارىيەن. پالپىشتىكردنى گروپپەكانى حىزبۇلئايە ۋە نوجەبا لە گروپپى ھىزىشكارى سەر بىكەى سەربازى تاجى لە 11 ئادارى ئەمسال كە تىيدا دۋو سەربازى ئەمىرىكى ۋە سەربازىكى بەرىتانى كۆزىران، لەگەل خاۋەندارىيىتىكردنى بەرپىرسىيارىتى ھىزىشكە لەلەيەن گروپپىكى نەناسراۋ يان لانىكەم تازە راگەپىندراۋەۋە، نىشانەى ئەۋەيە كە گروپپە شىيىيەكان خوازىارى ئەۋەن گىرۋىيەكانىيان لەگەل ئەمىرىكا بەشۋەيەكى سىنۋوردار- كۆنترۆلكارۋا بەردەۋام بىت.

ئەۋان گىرۋىيان لەگەل ئەمىرىكا پىۋىستە، چۈنكە لەرۋى ئايدۇلۇۋىيەۋە ۋاتايەكى ۋجۋدىي بۇ ئەۋان ھەيە ۋە بۇ پاراستنى پىنگەى خۇيان لە سىياسەتى نىۋوۋىيى عىراق بەكارىيان دىت. لەۋانەيە نەمانى ئەمىرىكا لە عىراق بە قازانجى ئەۋان بىت، بەلام ئەۋان لەۋە رىيالىستىر كە بىيانەۋىت بە شەرىكى فراۋانى دەستەۋىيەخە ئەۋ كارە بىكەن. دەزانن لەرۋى سىياسى، سەربازى ۋە ئابۋورىيەۋە لە بقرژەۋەندى ئەۋان نابىت.

ئەگەر لە ئاستى دەرەكىشدا تەماشاي بابەتەكە بىكەين، ئىران بە چەند ھۇكارىك لە دۇخىكدا نىيە كە ئەۋان بۇ شەرىكى فراۋان لە دۇى ئەمىرىكا ھاندىت. يەكەم ئەۋەيە كە دۋاى كۆزىرانى قاسم سولەيمانى، كارىگەرى ئىران لەسەر گروپپەكانى ھەشىدى شەعبى ۋە سىياسەتى شىيى كەم بوۋە. بۇيە دەستپىكردنى شەرىك كە ئەگەرى لە كۆنترۆل دەرچۋونى زۇرە، لەۋانەيە بە قازانجى تاران نەبىت. بە پىچەۋانەى سولەيمانى، فەرماندەى نوپى سوپاى قودس كەسىكى كارىگەرى فرەپىۋەندى دەرناكەۋىت. رىكەنەۋەتنى لايەنە شىيىيەكان لەسەر بقرژىرەك بۇ سەرۋكۋەزىران، تەنانت لايەنە شىيىيەكانى نىزىك لە ئىرانىش نىشانەيەكى ئاشكراى ئەۋ لاۋازىيەيە. ئەمە بۇ پىرۋسەى دىيارىكردنى كەسىك بۇ شۋىنگرتنەۋەى ئەبومەھدى موھەندىسىش ھەر ۋابوو. دۋوھمىش ئەۋەيە كە بەھۋى قەيرانى كۆرۈنا ۋە دابەزىنى نىزى نەۋتەۋە، ئابۋورى عىراق ۋە ئىرانىش تۋوشى گىرتى جىدى بوون ۋە ئەۋەش ۋادەكات كە دەستىردن بۇ جەنگ لەم ۋەختانەدا زۇر بە قورسى بىشكىتەۋە. لەۋانەيە ھەبوونى گىرۋىيەكى سىنۋوردار، بۇ بەردەپۆشكردنى لاۋازى سىياسەتەكانى بەرەنگارۋوونەۋەى كۆرۈنا ۋە رىگرتن لە كارىگەرىيەكانى قەيرانى ئابۋورى، بە كەلىكى ئىران بىت، بەلام جەنگى فراۋان بە زىانى دەشكىتەۋە. دۇخى ئابۋورى- سىياسى ۋاپىكردبوۋ كە تەنانت بەر لە كۆرۈناش، ئىران سەرەراى كۆزىرانى فەرماندەيەكى گىرنگى سەربازىيى خۇى لەلەيەن ئەمىرىكاۋە، شەر لە پىشچاۋ نەگىرەت ۋە تەنبا بە ۋەلامدائەۋەيەكى سىنۋوردارەۋە بوەستىت.

لە دۇخىكى ۋەك ئىستادا كە كۆرۈنا ھەموو دىناى ھەلەۋگىركردوۋە ۋە تەنانت ھەندىك لە دەۋلەتانىش داۋاى ھەلگرتنى گەمارۋكانى ئەمىرىكا لەسەر ئىران دەكەن، دۋور لە چاۋەروانىيە كە ئەمىرىكا پەنا بۇ شەرىكى فراۋان لەگەل ئىران ۋە ھاپەيەمانەكانى لە عىراق بەرىت.

ئەو ھەۋالەتەي كە باس لە ھەبوونى پلاننىڭ بۇ لىدانى حىزبۇللا دەكەن لە عىراق، تازە نىن. حىزبۇللا بېرپەي پىشتى نفوزى ئىرانە لە عىراق. رۇلى ناۋچەيى ھەيە و ھەر لە ئەبومەھدى موھەندىسەۋە بگرە تاۋەكو كەسانى دواي ئەۋىش ۋەك ئەبوعەلى بەسرى و ئەبوفدك كە ناۋيان بۇ شوپىنگرتنەۋەي ئەو ھاتوۋە، كەسانىكى سەر بە حىزبۇللا كە بە كىردەۋە جەۋى دەسەلەتەي ھەشىدى شەعبىيان بە دەستەۋەيە. ئەمىرىكا پىشتىر كەسلىكى ۋەك ئەبومەھدى موھەندىسەي كوشتوۋە و ھەندىك لە بەرپىرسانى حىزبۇللاپىشى لە لىستى تىرۇر داناۋە. تەنەت لە ھەندىك شوپىنىش بىنكە بارەگاكانى گروپپەكانى نىك لە ئىران كراۋنەتە نامانچ. بەلام ئەمە ماناى نامادەكارىيى واشنتن بۇ جەنگىكى فراۋان نىيە ۋەك بەشىك لە بەرپىرسانى ئىران و گروپپەكانى ھەشىد بانگەشەي بۇ دەكەن. ھىلە سوورەكەي سەرۇك ترەمپىش كە كوژرانى سەربازىكى ئەمىرىكى بوو، لە ھىرشەكەي تاجى دا بەزىنرا، بەلام ئەمىرىكا شەپى نەكرد. لەگەل ئەۋەشىدا چۆلكردنى ھەندىك لە بىنكە سەربازىيەكان و ھاوردىنى سىستەمى بەرگىرى موھشەكى بۇعىراق لەلايەن ئەمىرىكاۋە، ۋەك نامادەكارىيەك بۇ جەنگ لە بەشىك لە دەزگاكانى راگەياندىن بىلاۋكرايەۋە.

لەۋانەيە دواي كوژرانى قاسم سولەيمانى و رووداۋەكانى دواي ئەو، ئەمىرىكا تەكتىكى كۆكردنەۋەي ھىز بۇ بەرزكردنەۋەي ئاستى بەرگىرى گرتبىتەبەر. ئەمىرىكا لە 19 ى ئادار لە قائىم و لە 26 ى ئەو مانگە لە گەيارە و لە 29 ى ھەمان مانگىش لە كەي ۋەنى كەركووك كىشاۋە. ئەگەر تەماشاي نەخشەي بىلاۋبوۋنەۋەي ھىزەكانى ھەشىدى شەعبى[2] لەو شوپىنانەش بىكەين دەتوانىن لە ئاستى ئەو ھەرەشە سەربازىيە تىبگەين كە گروپپەكانى نىك لە ئىران دەيانتوانى بۇ ئەمىرىكاى دروستىكەن: لە قائىم لانىكەم 9 بىنكە و بارەگاي گروپپەكانى حىزبۇللا، سەرايى خۇراسانى و كەتائىبى سەيدوشوھەدا ھەن. لە گەيارە بىنكە و بارەگاي رىكخراۋى بەدر، كەتائىبى ئىمام عەلى و كەتائىبى جوندولئىمام ھەن. لە كەركووكىش لانىكەم 19 بىنكە و بارەگاي بەدر، سەرايى خۇراسانى، كەتائىبى حىزبۇللا، كەتائىبى ئىمام عەلى و تەنەت گروپپە نەناسراۋى چەكدار ھەن. لە مانگى 1 ى ئەمسالىشەۋە تائىستا بەلانىكەم 14 جارەھىرشكراۋەتە سەر بىنكە و بارەگاكانى ئەمىرىكا لە عىراق. ھىزى پەرش و بىلاۋىش تۋاناي بەرگىرى كەمە و لەۋانەيە ئەمەش ھۆكارى سەرەككى پىشت چۆلكردنى بىنكە و بارەگا سەربازىيەكان بىت.

سىياسەتى نىۋخۇ

بەشى يەكەمى بەياننامەكە زياتر گوتنەۋەي دروشمەكانى رابردوۋە لەگەل يارىكردن لەسەر ھەستى دژە ئەمىرىكاى، بەلام بەشى دوۋەمى بەياننامەكە، كە دەتۋانى نامانچە سەرەككىيەكەش بىت، رەتكردنەۋەي عەدنان زورفىيە كە بە سىخۇر ھەژماركراۋە.

لە مانگى جانيۋەرى ئەمسالدا، زۆرىيە ئەو گروپپانە لە شارى قوم لەگەل ھادى عامرى و موقتەدا سەدر كۆبوۋنەۋەو باسپان لە پىكھىنانى بەرەي "موقاۋەمە" كرد و ئىستاش ئەم بەياننامەيە ناۋى "موقاۋەمەي" لەسەرە، بەلام پەيچە بەنىۋبانگەكەي موقتەدا سەدر بە ناۋى "مەمەد سالىح عىراقى" كە ئىستا پىشتىۋانى لە زورفى دەكات دژايەتى كردوۋە ئەو بەياننامەيەي بە ھەۋلىك بۇ دەسكەۋتى زياتر ناۋبىردوۋە.

سەرەپاي ناپەزايى گروپپەكانى نىك لە ئىران، عەدنان زورفى ھىشتا سوورە لەسەرئەۋەي دوايىن تەقەلاكانى خۇي بدات بۇ ۋەرگرتنى پۇستى سەرۋەكايەتى ئەنجومەنى ۋەزىران. ئەو، بە قىزىنىكى عىراقىيەنى دروشمى "يەكەمجار ئەمىرىكا" ى سەرۇك ترەمپەۋە بەرنامەي كارى خۇيىشى بىلاۋكردەۋە. ئەستەمە زورفى بتۋان لانىكەم بە سالىك دروشمى "يەكەمجار عىراق" سەربخات. بەلام گىرقتەكەي تەنيا ئەۋە نىيە. لەۋانەيە ئەو بتۋان بە قەرزى نىۋخۇيى بان ۋەرگرتنى پارە لە يەدەگى بانكى ناۋەندى، بەشىۋەي كاتى لە كارىگىرىيە ئابوورىيەكانى قەيرانى كۇرۇنا كەمبكاتەۋە. بەلام، دۇزىنەۋەي چارەسەرى رىشەيى بۇ گىرقتە بىنايتىيەكانى ئابوورى عىراق كاتى زياتر لە سالىكى دەۋىت. ھەلبۇزاردىكى بىن ساختەكارى، بىنپىردى گەندەلى ۋىجىبەجىكردنى داۋاكارىيەكانى خۇپىشاندەران لەگەل چارەسەركردنى كىيىشەكانى نىۋان ھەرىمى كوردستان و بەغداش كە بەلنىداۋن، بابەتى كورتخايەن نىن و مەدۋايەكى زياترىن دەۋىت. زورفى ھاۋشىۋەي كەسانى پىش خۇي، جەخت لە پابەندبوۋن بە زىنمايەكانى مەرجەعىيەت دەكات كە بۇخۇي دامەزراۋەيەكى سەروو ياسايە. خالىكى دىكەش كە دوۋبارەكردنەۋەيەكى پارادۇكسىكالانەي دروشمەكانى ھەرىكە لە عەبادى ۋەبىدولمەھدىيە بۇ كۆكردنەۋەي چەك لە دەستى دەۋلەت، ئەۋىش لەكاتىكدا كە پالپىشتى لە فرەھىزىي- چەكدارى دەكات! كۆسپە بىنەرەتتەيەكانى جىبەجىكردنى بەرنامەكەي زورفى (دبارە ئەگەر بىتتە سەرۋەكەزىران) لە جىي خۇي، گەۋرەترىن تەگەرەي بەردەمى، زىادبوۋنى گىزىيەكانى نىۋان گروپپە چەكدارەكانى نىك لە ئىران و ئەمىرىكاى. زىادبوۋنى ئەم گىزىيە دەتۋانپت ھەۋلەكانى زورفى بۇ دروستكردنى كابىنەكەي بان درىزەپىدانى كۆمەتە گىرمانەيەكەي لەبارببات بان، ملكەچى داۋاكارىيەكانى ئەو گروپپانە بىت.

ئەنجام

بە ئەگەرى زۆر گىزىيەكانى نىۋان ئەو گروپپە شىعبىيەنى كە خۇيان بە "موقاۋەمە" ناۋدەبەن لەگەل ئەمىرىكا بەردەۋام دەبىت. بەلام، ئەستەمە لە ماۋەي كورتخايەندا رىگە بۇ شەپىكى فراۋان خۇشبات. گىزىيەكى سنووردار بە قازانچى ئىرانىشە، بەلام ھاندان بۇ

جەنگىكى فراوان بە زىانى دەشكىتتەو. بەتايىبەتى كە ئەوان سووربوونى ئەمريكايان لە تۆلەكردنەو، لە كەيسى سولەيمانى-موهەندىس دا بىنى. لەوانەيە ئەمريكاش دۆخى ئىستا بەكاربىنى بۆ لاوازكردنى زياترى گرووپەكانى نزيك لە ئىران، بەلام لانيكەم لە ماوهى كورتخايەندا شەر لە قازانجى ئەويشدا نيبە. بەشيوهى گشتيش، لەوانەيە بەردەوامى گرژيبەكان، پال بە ئەمريكاه بىت كە زياتر لە كورد و سوننە نزيك بىتەو. ئەمەش لە ماوهى كورتخايەندا لە دانوستاندنەكانى پىكهيئانى حكومەتدا بە قازانجى ئەوان دەشكىتتەو.

سەرچاوهكان:

[1] -عەسائىبى ئەهلى هەق، نوجەبا، كەتائىبى سەيدوشوھەدا، كەتائىبى ئىمام عەلى، حەرەكەى ئەوفيا، حەرەكەى جوندولئىمام، سەراپاي عاشوورا و خۆراسانى.

[2] <https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1KanwykNx7VkQUN52zNSmj6qxNL7IYwsr&ll=32.754608181685114,%2C48.78839005917257&z=7>